

VASTUTSÜKLILISE KAPITALIPUHVRI MÄÄR

EESTI PANGA HINNANG VASTUTSÜKLILISE KAPITALIPUHVRI MÄÄRALE (I KVARTAL 2023)

Eesti Panga 2023. aasta veebruarikuise hinnangu järgi on eelneva pooleteise aasta kiire laenukasvu tõttu finantstsüklilist tulenevad riskid Eestis suurenenud. Nende vastu tõstis Eesti Pank 2022. aasta novembris vastutsüklilise kapitalipuhvri nõude 1,5%le. Laenukasvu aeglustumise tõttu ei pea Eesti Pank praegu vajalikuks vastutsüklilise kapitalipuhvri nõuet sellest tasemest veelgi kõrgemale kergitada.

Hetkel kehtiv vastutsüklilise kapitalipuhvri määr on **1%** ja alates 1. detsembrist 2023 **1,5%**.

Standardne võla ja SKP suhtarv on **109%**; selle kõrvalekalle pikaajalisest trendist on **-11 protsendipunkti**.

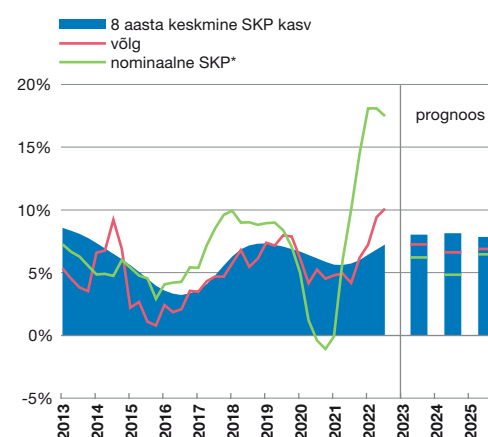
Puhvri arvutuslik määr on **0%**.

Puhvrimäär põhjendus. Realsektori võla aastakasv kiirenes 2022. aasta kolmanda kvartali lõpuks 10%ni, mis on kiirem kui majanduse pikaajaline nominaalkasv (6–7%). Vaatamata realsektori võla kiirele kasvule on võlakoormus ehk võla ja SKP suhtarv pidevalt vähenenud, kuna kiire hinnakasv suurendab nominaalse SKP mahtu. Eesti Panga 2022. aasta detsembriprognosi järgi võlakoormus aga suureneb järgmistel aastatel. Majanduskasvu ületav võlakasv tähendab seda, et finantstsükliliga seotud riskid on varasemast suuremad ja realsektor peab tulema toime suurema laenukoormusega. Kui makromajanduse olukord peaks ootamatult ja järsult halvenema, tekivad laenu tagasimaksmisega probleemid, mis on varasema kiire laenukasvu tõttu potentsiaalselt suuremad. Seepärast on vastutsüklilise kapitalipuhvri tõstmine olnud vajalik, et kindlustada pankadele suurem kapitalivaru kasvanud riskide vastu. Kuna eelmise aasta viimastel kuudel pangalaenude kasv aeglustus, siis on tsüklilise riski edasise kuhjumise oht mõnevõrra vähenenud. Sellest tulenevalt ei pea Eesti Pank praegu vajalikuks tõsta vastutsüklilise kapitalipuhvri määra 1,5% tasemest kõrgemale.

Realsektori võla aastakasv jätkas 2022. aasta kolmandas kvartalis kiirenemist.

Realsektori võlg suurenes kolmandas kvartalis aastavõrdluses 10%, mis oli viimase kaheksa aasta kiireim kasv. Samas jäi võla kasvutempo aeglasemaks nominaalse SKP aastakasvust. Kuna nominaalne SKP on inflatsiooni tõttu väga muutlik, on mõistlik võrrelda võlakasvu lisaks jooksvale majanduskasvule ka pikaajalise majanduskasvuga. Eesti Pank on vastutsüklilise kapitalipuhvri hinnangus kasutanud pikaajalise SKP kasvunäitajana viimase kaheksa aasta keskmist nominaalset SKP kasvu, mis aitab tasandada kasvutempo lühiajalist heitlikkust. Finantskonto andmetel püsis võlakasv 2022. aasta kolmanda kvartali lõpu seisuga Eestis neljandat kvartalit järjest kiirem kui nominaalne pikaajaline SKP kasv (6–7%), mis viitab finantstsüklilist tulenevate riskide suurenemisele (vt joonis 1). Ettevaates on Eesti Panga detsembriprognosi järgi oodata, et võlakasv püsib järgneval kolmel aastal suhteliselt kiire ja ületab jooksvat nominaalset SKP kasvu, hoides finantstsükliliga seotud riskid endiselt varasemast kõrgemal tasemel. Kuna majanduse taastumine pandeemiast 2021. aasta teises pooles ja hoogne inflatsioon 2022. aastal kiirendasid märkimisväärselt

Joonis 1. Realsektori võla ja nominaalse SKP aastakasvu prognoos



* Nelja kvartali libisev SKP aastakasv.
Allikad: Eesti Pank, statistikaamet.

jooksvat nominaalset majanduskasvu, suurendab see järgnevatel aastatel tehniliselt pikaajalise nominaalse SKP kasvu näitajat. Sel perioodil võib traditsiooniline jooksva SKP suhtes arvatud võlakoormuse muutus näitajana olla finantstsükli hindamisel usaldusväärsem.

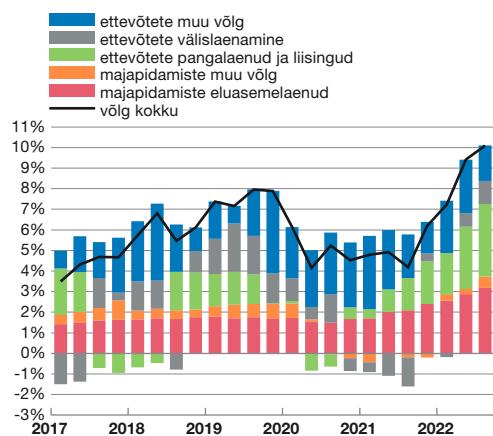
Kiiresti kasvasid nii ettevõtete kui ka majapidamiste võlakohustused. Ettevõtete võlg kasvas kolmandas kvartalis mullusega võrreldes 10% ja majapidamiste oma 11%. Sealhulgas ettevõtete pangalaenude ja majapidamiste eluasemelaenude kasv oli samal ajal veelgi kiirem, ületades 12% ning mõlemad panustasid reaalsektori võlakasvu pea samas suurusjärgus (vt joonis 2).

Hoolimata kiirest võlakasvust jätkas reaalsektori võlakoormus 2022. aasta kolmandas kvartalis alanemist. Tugev nominaalne majanduskasv on aidanud Eesti reaalsektori võlakoormust vähendada. 2022. aasta kolmanda kvartali lõpuks alanes võlakoormus 109%ni. Samas on ettevaates siiski oodata, et nominaalse SKP kasvu aeglustumise taustal peatub ka võlakoormuse kahanemine ning järgnevatel aastatel hakkab võlakoormus taas tõusma.

Ebakindluse ja majandusväljavaadete halvenemise tõttu laenamiseaktiivsus vähenes 2022. aasta viimases kvartalis. Pangandusstatistika järgi kahanes neljandas kvartalis pangalaenude portfelli aastakasv 11%ni (vt joonis 3), mis on aga endiselt suhteliselt kiire. Kasvutempo alanemine toimus nii eluasemelaenude kui ka ettevõtete laenuportfellis. Aktiivsuse muutust laenuturul peegeldavad kõige vahetumalt uued väljastatud pangalaenud. Neljandas kvartalis aeglustus väljastatud eluasemelaenude ja ettevõtete pikaajaliste laenude mahu aastakasv vastavalt -13,2%ni ja 2,7%ni .

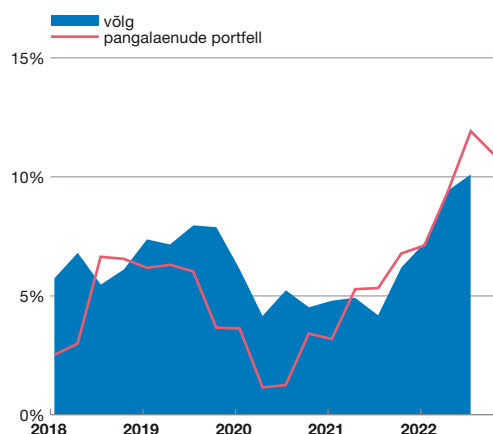
Baseli pangajärelevalve komitee metoodika alusel arvatud nn standardne võla ja SKP suhtarvu lõhe oli 2022. aasta teise kvartali lõpus -11 protsendipunkti. Eesti Panga kasutatav täiendav lõhe oli -16 protsendipunkti. Negatiivne võla ja SKP suhtarvu lõhe tähendab, et võla ja SKP suhtarv on selle metoodika järgi praegu võlakoormuse pikaajalisest trendist madalam, mistõttu on vastutsüklilise puhvri arvutuslik määr 0%. Ettevaates on Eesti Panga detsembriprognoosi järgi oodata, et lähema kolme aasta jooksul võla ja SKP lõhe järk-järgult väheneb ning muutub 2025. aasta lõpuks taas positiivseks (vt joonis 4).

Joonis 2. Reaalsektori koguvõla aastakasv komponentide kaupa



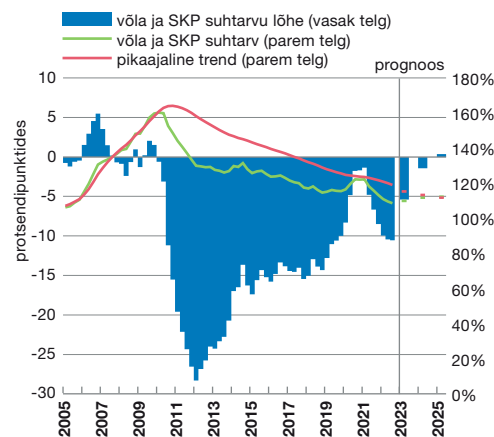
Allikas: Eesti Pank.

Joonis 3. Reaalsektori võla ja pangalaenude aastakasv



Allikas: Eesti Pank.

Joonis 4. Standardne võla ja SKP suhtarvu lõhe



Allikad: statistikaamet, Eesti Pank.

Kokkuvõttes on Eesti Panga 2023. aasta veebruari hinnangu järgi eelneva pooleteise aasta kiire laenukasvu tõttu finantstsüklilist tulenevad riskid Eestis suurenenud ja nende vastu tõstis Eesti Pank 2022. aasta novembris vastutsüklilise kapitalipuhvri nõuet. Kuna laenukasv on aeglustunud, ei pea Eesti Pank hetkel vajalikuks vastutsüklilise kapitalipuhvri nõuet suurendada.

Kiirest hinnakasvust tingitud kiire nominaalse SKP kasvu tõttu on reaalsektori võlakoormus ehk võla ja SKP suhtarv küll vähenenud, kuid ettevaates on oodata, et nominaalse SKP kasvu aeglustumise taustal peatub ka võlakoormuse alanemine ning järgnevatel aastatel hakkab võlakoormus taas tõusma. Prognoosi järgi võlakasv lähiaastatel aeglustub, kuid jääb endiselt suhteliselt kiireks, mistõttu finantstsüklilist lähtuvad süsteemsed riskid jäävad praeguse hinnangu järgi päevakorraile ka lähitulevikus.